

Observation - registrering og statestik

Hvis man skal igang med noget, der for de fleste er lidt sejt og kedeligt og som måske ydermere kan komme til at tage tid fra den direkte kontakt med den udviklingshæmmede beboer, bruger eller barn, så falder det vel meget naturligt at spørge - hvorfor?

Det følgende er ikke nogen indføring i begreberne, men en "aperitif".

Jeg forstår behovet for "at få noget på papir"/-nogle tal og skemaer at holde sig til i forhold til, at livet for en udviklingshæmmede institutionaliseret person ikke udvikler sig i de samme baner og efter de samme regler som for en normaltudviklet-.

Hermed tænker jeg bl.a. på, at normaltudviklede personer for det meste har temmelig stor indflydelse på i hvilken retning deres tilværelse skal gå, hvem de vil leve sammen med, hvad de vil arbejde med, hvad de vil lave i deres fritid, hvem de vil have kontakt med og på hvilken måde - o.s.v.

Al denne "styring" og dette overblik, evnen til at bestemme, ændre kurs, se fremad og planlægge, det er i større eller mindre grad sat ud af spillet for en udviklingshæmmede persons vedkommende.

Hvis man ønsker noget mere end en ren **tombolatilværelse** for disse mennesker, så bliver behovet for en relativ **styring udefra** åbenbart.

Det lyder jo meget logisk, men når vi taler om den institutionaliserede del af den omverden - bosted, arbejdssted, så har den svært ved at skaffe sig overblik og styre.

Vi behøver blot at tænke på 2 faktorer, der vanskeliggør overblikket og styringen:

- 1) antallet af professionelle personer i den handicappedes liv **her og nu**
- 2) at der **i løbet af personens liv** passerer et sted imellem 10 og 40 generationer medarbejdere forbi vedkommende.

Tallet er lidt grebet ud af luften, men vel ikke helt ved siden af. Tæl selv efter.

Det er uhyre vanskeligt for en gruppe ansatte f.eks på et bosted at fastholde overblikket over beboerens tilværelse **over tid**. I og med, at der er så mange, der mener- og har oplevet noget, er der meget, der kan gå galt eller behøve justering uden, at man skrider til handling. Der er simpelthen for mange til at dele **oplevelserne** og **frustrationerne**, og personalet kommunikerer, p.g.a. arbejdstider og arbejdsforhold iøvrigt, for lidt med hinanden. Jo flere hoveder, der er indblandet, jo længere bliver reaktionstiden, og jo "tyndere" bliver overblikket

Det er bl.a. disse omstændigheder, der medfører behovet for noget gennemgående og pålideligt at forholde sig til. Noget viden, nogle forholdsmåder, der ikke forsvinder med medarbejderne efterhånden som de får andet arbejde.

Her er det så at **dataindsamling og -bearbejdning** kommer ind.

Nu lyder det godt nok tørt, og det er måske værd at gøre opmærksom på "dataindsamling og -bearbejdning" er noget, vi altid gør uanset, hvordan vi forholder os. Vi observerer altid og drager oftest ubevidst vores konklusioner.

Det, vi taler om i denne forbindelse er den planlagte form for observation og bearbejdning af data, som man kunne kalde "**videnskabelig**".

Vi tar' et lille firkantet eksempel:

Een ting er på et P-møde at fortælle sine kolleger en historie om, hvad man oplevede om mandagen med Henrik og derudfra planlægge- og beslutte sig for en større omlægning i hans tilværelse. "Det går ikke at handle ind med Henrik mere, han væltede alle de flåede tomater nede i "FedMa".

En anden ting er at samle erfaringer fra mange "forsøg", analysere omstændighederne (hvor meget var der på indkøbslisten, hvornår gik vi, hvilke opgaver havde han derinde o.s.v.) og derudfra beslutte sig.

Eller:

Een ting er at sige, "at det da vist går bedre for Henrik nu for tiden - gør det ikke ? Noget andet er, ud over de almindelige fornemmelser, at kunne henvise til nogle pålidelige data, som i deres beskrivelse af visse nøgleforhold, sort på hvidt kan understøtte påstanden.

Fortvivl ikke, der kommer snart nogle eksempler.

"Observation" : Iagttagelse af-

"Registrering" : At indføre/nedfælde/gøre optegnelse af iagttagelser

"Statestik" : Indsamlede/ordnede/sammen- stillede registreringer.

Pyhh! Ovenstående får jeg til:

- 1) at man ser, hører og tæller
- 2) og skriver ned
- 3) til sidst fliler man med sine tal til de forhåbentlig viser et eller andet der gør os klogere.

Der er to typer af registreringer og statestik, som vi benytter meget. Dels **variations-registrering/statestik** og dels **basis-registrering/-statestik** med opfølgende registreringer.

Variations-registrering/statestik (herefter variations-registrering)

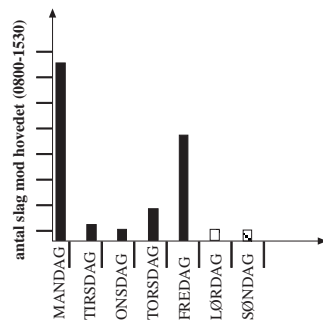
Variationsregistreringen med tilhørende statestik vil man ofte begynde med, hvis man er usikker på om der er typiske tidsrum, steder, personer, dage o.s.v., hvor personen i centrum udviser specielt meget af een eller anden adfærd - det være sig positiv eller negativ.

Variationsregistreringen kan også bruges til at indkredse hvorledes en basisregistrering bedst vil kunne gennemføres.

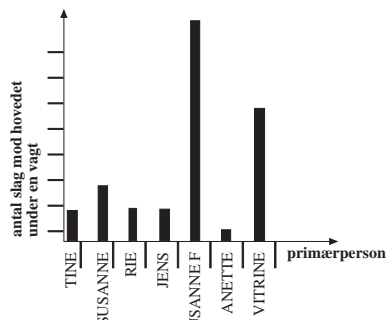

Eks.: 4 måder at sammenstille data.
Henrik er urolig og selvdestruktiv. Er der nogle variationer der er værd at lægge mærke til?

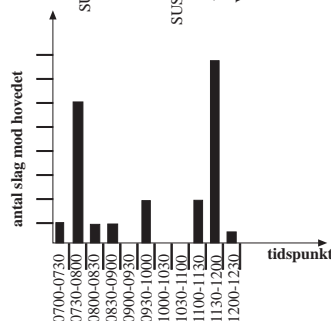
Hvad er der med de mandage og fredage?

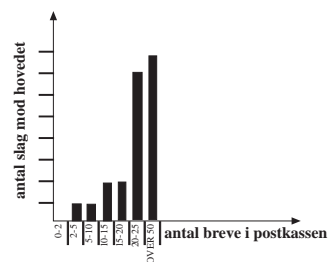
Hvad gør Anette og hvad er det Susanne F gør?

Hvad sker der på de tidspunkter?

Send ikke flere breve!!

Statistik kan ligesåvel som almindelige historier om, hvorfor nogen gør det ene eller andet, meget vel blive mystisk og påpege sammenhænge, som både er falske og ubrugelige. Statistik kan hjælpe os ud af nogle vildfarelser, men den kan også føre os ind i nogle blindgyder. Alt i alt endnu en grund til at bevare sin sunde fornuft.

Basis-registrering/statistik (herefter basisregistrering) og opfølgende registrering.

Variationsregistrering er ikke altid nødvendig. Oftest ved personalet udemærket hvor de relevante tidspunkter og sammenhænge skal findes, og man kan umiddelbart gå igang med f.eks. en basisregistrering. Basisregistreringen kan have mange funktioner

- 1) - den kan afgøre om det, man oprindeligt interesserede sig for, egentlig er så interessant eller relevant. Et typisk eks. er voldshistorierne, som viser sig at være overdrevne, når man først har fået tal på dem.

2) - den giver et billede af tingenes tilstand, som kan hjælpe personalet med at blive eni-ge/få et fælles udgangspunkt ("ueninghed" eller uklarhed om, hvordan det egentlig går, er den væsentligste årsag til, at man ikke kommer ud af stedet)

3) - den er udgangspunktet for efterfølgende vurderinger af, om indsatsen har den ønskede effekt.

4) - den er et væsentligt element i den dokumentation over den handicappedes liv, som skal sikre kontinuiteten og vedkommendes fremtid blandt, til stadighed, nye mennesker.

Når man lægger sin pædagogik om eller starter på noget nyt, er en basisregistrering altid på sin plads.

Basis-registrering kan foregå ved at sætte krydser, klikke på en sækketæller, nedskrive tidspunkter, aflæse stopure eller optage videofilm - mulighederne er mange.

Fælles for resultatet, der kommer ud af dette er at det:

- a) skal være **repræsentativt/dækkende** og **relevant**.
- b) skal være **pålidelige** i den måde de bliver gennemført.
- c) skal kunne **gentages** under (nogenlunde) samme omstændigheder

ad. a)

en basisregistreringen er, som al registrering et forenklet billede af et menneskes væren/-adfærd - kunsten er, at den stadig, på trods af forenklingen, udtrykker noget sandt/sandsynligt og relevant om denne person. (Hvis man f.eks. vælger at registrere en persons skrig/-mishagsyttringer under et måltid, så skal der registreres over en bred vifte af de mennesker der spiser med vedkommende (repræsentativt) og man skal være enige om, at skrigene/mishagsyttringerne og f.eks. deres evt. reduktion er relevante målestokke for kvaliteten af vedkommendes tilværelse).

ad. b)

alle, der registrerer, må være enige om hvad et skrig/en mishagsyttring er - hvordan det lyder. Alle, der har til opgave at registrere - skal registrere. Hvis der f.eks. er huller i registreringen, skal det fremgå af materialet - ikke camoufleres.

ad. c)

Beboere og personale flytter, aktiviteter flyttes til andre lokaliteter. Man bliver klogere og retter de fejl, man begik i første omgang. Det kan blive ganske vanskeligt at lave sammenlignelige registreringer under disse betingelser.

Alfa og omega er, at man værner sig til, at observation, registrering og statistik skal læres gennem praksis og, at der er en mængde fejl at begå undervejs.

Nu bruger vi et eksempel, der handler om såkaldt "problemadfærd", fordi det kan give mange vinkler på registreringsproblematikken. Men det må understreges, at problemadfærd ikke er pædagogikkens naturlige arbejds- og interesseområde - **det er personens resourcer**. Når vi således i denne forbindelse registrerer på selvskadende adfærd, er det underforstået, at selve pædagogikken ikke retter sig direkte mod denne adfærd, men derimod mod alt muligt andet, der så vidt muligt har personens resourcer i centrum. Det kan f.eks. dreje sig om, at vedkommende skal lære at bruge sine hænder i visse situationer, kombineret med mellemtilgængelige selvfixeringer, lære at give øjenkontakt eller bevæge sig rundt i huset på visse opgaver. Registreringen af selvskadende adfærd er relevant, fordi vi selvfølgelig er interesseret i at få den reduceret, og fordi registreringen gerne skulle afspejle, hvilken effekt vores anstrengelser på "positivsiden" har haft.

Eks.: *Henrik er selvskadende.*

1) Først må vi observere og beskrive hvorledes Henrik er selvskadende:

“Henrik slår sig med højre hånd i tinningen i serier af 1 til 8 slag. Sommetider er der dog ingen ende på det, og det er meget hårdt og til andre tider, vil vi næsten ikke kalde det slag. Han slår også hovedet i vægge og dørkarne, stort set med samme variation”.

2) I hvilke sammenhænge slår han sig?

“Variationsregistreringen viser, at Henrik slår sig betydelig mindre og svagere når Kjeld eller Ulla er på arbejde, mest, når Linette er hans primær-person. Derudover synes selvdestruktiviteten mest hyppig, intensiv og langvarig i weekenderne, ved personalesskift under aftenmåltidet og badning”.

Ovenstående registreringer er meget vanskelige og bliver derfor oftest temmelig fejlbehængte. Een ting er at **tælle** slag. **Varighed**, skal man sandsynligvis bruge et stopur til og **intensitet** (altså, hvor hårdt ..?) ja, det vender vi tilbage til.

På indeværende tidspunkt, og i forhold til at resultaterne stammer fra en variationsregistrering, gør det imidlertid ikke så meget. Variationsregistreringerne er, som tidligere nævnt, værktøjer, der peger i retning af, hvor focus skal være, som sandsynliggør visse sammenhænge. Det er ikke måleinstrumenter som sådan.

Som man kan se af eksemplet, er der ganske mange faktorer, der, i forhold til en mere nøjagtig registrering, kræver en temmelig omfattende præcisering. Hvis adfærden er så varieret, som beskrevet, og hvis der er mange om at observere den, hvorledes bærer personalet sig da ad med at blive ens i deres vurderinger - hvornår er det f.eks. et slag og hvornår ikke?

Svaret er, at det gør de ikke.

Man kan godt rode sig ud i nogle meget omstændelige procedurer, hvor alle, der skal registrere, ser den handicappede på video og gennem en diskussion af de enkelte hændelser, bliver enige, om hvad det skal registreres som slag, men det er omstændeligt og i alle tilfælde upræcist.

I en sammenhæng som denne, vil vi foretrække at optage video af bestemte tidsrum/situationer og så lade en enkelt ansat alene med båndene, registrere adfærden.

Så vil nogen måske anføre, at dette kan være fejlagtigt i forhold til, hvad andre ville finde selvskadende.

Under forudsætning af at samme ansatte kan gentage registreringen nogle måneder efter, eller hvornår man nu har planlagt sin genregistrering, så gør det ikke så meget. På denne måde har man nemlig tilgodeset een af registreringens grundideer, nemlig ideen om at gentage sine fejl.

Med andre ord, hvis vi gentager vores fejl, så kan vi sammenligne vores registreringer. Dette er vel den mest nærliggende måde at anvende basisregistreringer og opfølgende registreringer, nemlig at kunne afgøre i hvilken retning, de pædagogiske tiltag fører den handicappede.

For at vende tilbage til eksemplet, så er vi altså nu godt igang med at beskrive:

3) Metoden

Vi har fundet ud af, at vi vil lade videokameraet observere for os og at det skal være en enkelt ansat, der registrerer disse videoobservationer.

For at materialet skal være håndterbart, og sidenhen pålideligt, må det heller ikke være for stort. Det skal være let at optage disse videostreamer, og de må ikke

være for lange.

I Henriks tilfælde ville det måske være relevant at starte kameraet, når aftensmaden bliver sat på bordet, og lade det køre 5 minutter. Eller fra det 5 til det 10 minut af måltidet.

Ligeså med badningen. Men stadigvæk, det må ikke blive for omfattende, for så bliver det upålideligt. Man kan diskutere om, man skal sprede optagelserne over alle impliserede ansatte eller nogle udvalgte. Blot skal man huske på, at man skal kunne gentage registreringerne.

Jeg bliver ofte spurgt, hvor længe en sådan registrering skal foregå?

Det afhænger af adfærden. Hvis Henrik slår sig jævnlige, og uden de store pauser og udsving fra dag til dag, så kan man måske på meget få dage få et dækkende billede. “

problem-adfærd er ikke pædagogikkens naturlige arbejds- og interesseområde - det er personens resourcer”.

Omvendt, hvis der er lange perioder, hvor han ikke er selvskadende, så må registreringen nødvendigvis også foregå i længere tid for at få et realistisk indtryk af omfanget.

Af hensyn til muligheden for at vurdere et pædagogisk tiltags effekt, er det vigtigt, at man så vidt muligt gør, som man plejer i registreringsperioderne. Specielt, hvad angår selve basis-registreringen, hænder det ofte, at personalet mere eller mindre uerkennt har ændret på pædagogikken længe inden registreringen, hvorved de kommer til at mangle selve udgangspunktet og dermed måske også noget at prale af og glæde sig over.

“ Kan du huske, hvordan det var”, spørger de hinanden. Og det er ikke altid, de kan det. Det var her, det havde været godt med nogle basisregistreringer.

“ Du sku` vide, hvordan det var”, siger de til de nye. Men det ved de **nye** ikke. Og det var her, det havde været ....

Per Ankjær
sep. 99